

סדר רב עמרם השלם

סדר ראש השנה.

קה. בראש השנה ערבית נכנסין לבתי כנסיות ומתפללין ככל השנה וחומסין כרוך פורש סוכת שלום עלינו ועל כל עדת עמו ישראל ועל ירושלם. ועוסדין כתפלה, ואומרין כסוף סגן. א. זכרנו לחיים. (6) מלך חפץ בחיים וכתבנו כספר (7) [תהיים טובים למענך] אל הי ומגן, כא"י סגן אברהם, וכסוף אתה נכור מזכיר. מי כסוף אב הרחמן זוכר יצוריו ברחמים לחיים, ונאמן אתה להחיות מתים. בא"י סחיה התמים. [ואומר (ג) אתה קדוש, וקודם שיהתום המלך הקדוש אומר]. ב. ובכן תן פחדך ה' אלהינו על כל מעשיך, ואיסתך על כל מה שכראת, וייראוך כל המעשים, וישתחוו לפניך כל הכרואים, ויעשו כלם אנוה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. כמה שידענו ה' אלהינו ששששששש לפניך, עו כידך ונכורח כיסינך, ושכך נורא על כל מה שכראת. ובכן תן כבוד לעמך, תחלה ליראיך, ותקוה טובה לדורשיך, ופתחון פה למיחלים לך. שסחה לארצך, וששון לעירך, וצמיחת קרן לדוד עבדך, ועריכת נר לבן ישי משיחך כמהרה כיסינו. ובכן צדיקים יראו וישמחו, וישרים יעלוזו, והסידים כרינה ינילו, ועולתה תקפין פיה. [וכל] (7) הרשעה יָדָה גָּעֵשׁן תכלה כי תעביר מסשלת דודן מן הארץ. ותמלוך אתה ה' אלהינו סתרה על כל מעשיך. (7) [כתר קדשך] ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדוד ודוד הללויה. קדוש אתה ונורא שכך ואין אלה סבלעדיך, וכתוב וינבה ה' צבאות כמשפט, והאל הקדוש נקדש בצדקה. (8) כא"י המלך הקדוש :

ארה

בגן האלף

שנוי נוסהאות והנהרות

קה. (6) בכח"ב ב"ם וכן בוכרי הגרסא, אל מלך. ועיין מה"ב נוסחת רס"ג. (7) כספר דיים למענך אלהים היים. (2) לדוד ורוד הכלכולאל כיהוא לברו כרום וקדוש. כו"י. (7) והרשעה כלה. (7) כהר ציון מסכן כבודך ובירושלם עיר מקדשך. וכנסת הבה"י שלמינו חסר וצ"ל "כחוב". (8) בכח"י ב"ם וכן בגרסס איחא, וחוחם המלך הקדוש כרחמן

הי', כנרכה ראשונה ע"ש. הכל נוסח סדרנו לא למאז כספרים, והסוד כי שם כמקבע זו יא היבות, ונוכחתו לפי"ו. זכרנו להיים, מלך חפץ בחיים, וכתבנו כספר חיים, למענך אלהים חיים. ועל נוסח, כתבנו כספר היים טובים כו", כי המתקם מתקם בתדילה לומר טובים הלא לכסוף כהולאה. וכתוב לחיים טובים כו", כי המתקם מתקם לרעות את צוראם, כו". וכתב עוד שאין לומר להיים כמ"ם כמדרש היים. הדיקים יודעים לרעות את צוראם, כו". וכתב עוד שאין לומר להיים כפתה אלא בשוא, ע"ש. ויש לתמוה על רבינו שלז הזכיר סמוך לחתימה, מתך עוזר ומושיע ומגן, ולא אמנם שיש ליבב זאת, תלמי באכודרהם שהעיד שיסנו לנוסח זה כהדר רבינו ופדר רב סעדיה, וכתב "ובמון עם אומרים, אל חי ומגן", וא"ל "מתך עוזר ומושיע". והם עושים, שאין לשנות מסכת התפלה שתקנו הכמים, ע"ש :

ב. ובכן תן פחדך, עיין במקור הכרות :

כאסכה

סדר רב עמרם השלם

המו

אתה בחרתנו סכל העמים, אחלת אותנו ורצית בנו. ורוסמתנו סכל הלשונות, וקדשתנו במצותיך, וקרבתנו סלכנו לעבודתך, ושםך הנדול עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו (ג.) באהבה מועדים לשמחה, חנים וחסנים לששון, (ימים) (זל את יום) הזכרון הזה. (ד.) זכרון תרועה מקרא קדש זכר ליציאת מצרים: **אלהינו** ואלהי אבותינו יעלה ויבא, יניע יראה וירצה, וישמע ויפקד ויזכר וזכרוננו וזכרון אבותינו וכו' עד אל סלך חנון ורחום אתה. **אלהינו** ואלהי אבותינו סלוך על כל העולם כלו כבבודך. והנשא על כל הארץ ביקרך. והופע בחדר נאון עוןך על כל יושבי תבל ארצך. (ו) וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו. ויאמר כל אשר (נשמח) באפנו ה' אלהי ישראל סלך, ומלכותו בכל משלה. (ה.) **והשיאנו** ה' אלהינו (ו) בשמחה ובשלום כאשר רצית ואסרת. לברכנו. (ח) קרשנו במצותיך ותן הלקנו בתורתך. (ט) ושבענו סמוכך ושמח לבנו בישועתך. וסדה לבנו לעבדך באמת. (י) (והנחילנו ה' אלהינו בשמחה ובששון מועדי קרשך.) (י) ודברך אמת וקים לעד. כא"י סלך על כל הארץ, מקדש ישראל ויום הזכרון. ואומר (יא) רצה וסודים :

ובמורדים סוכיר זכור רחמין, ובבוש כעסך, וכלה דבר וחרב ומשחית ומנפה. ויצר הרע ושנאת חנם ועבודה זרה וחלול השם, וכל

סחלה

שנוי נוסחאות והנהות

סנן האלף

ג.) באהבה מועדים לשמחה. נאשרי סוף מס' ר"ה כחב כן כסס רב שר שיום נאון ז"ל שהיו אומרים כן כשתי ישיבות כין כמפלה כין כקידושא מועדים לשמחה חנים כו', משום דכתיב אלה הם מועדי, וכסוף ענינא כתיב וידבר משה את מועדי ה' וקאי אכולא ענינא כו' וכלהי אחקוש להדדי לקרותם מועדים כו'. ומנין שנקרא חג, ומנין שנקרא שמחה, וכן הביא מהנה כ' ישיבות כסס ר' שמואל כ"ר חפני, וכסס רב פלסוי נאון, אלא שרב האו נאון חלק עליהם וכ' שאין מהנה לומר כ"ר חנים וזמנים, וכן המנהג כדבריו, שאינו ככלל הרגלים :

ברחנן (צ"ל כראמרנן) כל השנה כלה סתפלל ארם האל הקדוש וסוך אהוב צדקה ומשפט, חין מעשרת ימים שבין ר"ה ליום הכפורים סתפללין בהם הסלך הקדוש והסלך הספסם. (ו) אה ברכת סועריך לחיים בשמחה. (ח) כן תברכנו סלה. (ט) ברסין לוחא. (י) והנחילנו. ככתיב כ"ס ליג לה. (יא) בברכת רצה איהא ככתיב כ"ס עבודה ישראל עמך, ותחזוק בנו ותרצנו. אבל בהפלת חול לא הוכיר

ש' ככסא ליום חנינו. (ובמרדכי הביא כחוב ושמחה כהנך ור"י כוקשו כל המועדים ז"ל) ומנין שנקרא שמחה, וכן הביא מהנה כ' ישיבות כסס ר' שמואל כ"ר חפני, וכסס רב פלסוי נאון, אלא שרב האו נאון חלק עליהם וכ' שאין מהנה לומר כ"ר חנים וזמנים, וכן המנהג כדבריו, שאינו ככלל הרגלים :

ד.) זכרון תרועה עיין מקור הכרכות :

ה.) והשיאנו, מוכח כרא"ש שס ובשכלי הלקס שרבינו יצחק כ"ר יהודה הנהיג כמנהגא כסס ר' אלישור הגדול לומר והשיאנו, ורבינו משולם כ"ר משה שלל את פי אריות יושבי ירושלם עיה"ק, והשיבו שומרים והשיאנו. ומכילין ראי' מירושלמי פרק הירואה, אבל הנאון ר' יצחק הלוי הנהיג כנרמיי"ש שלל לומר, לפי שכרכת מועדים לא שייך אלא בשלם רגלים, דכתיב נ"פ כשהי יראה כו', ככרכת מועדיך, ור"ה לאו מועד הוא, דהא לא התמינן מקדש ישראל והזמנים, ומנהג פשוט כירינו לאומרו, אבל כיוהכ"פ אין אומרים אותו, עכ"ל. וכן דעת רבינו ז"ל, אבל אין מהנהנו לומר והשיאנו :

ו.) ודברך אמת וקים לעד, עיין מקור הכרכות :

סדר רב עמרם השלם

מחלה וכל תקלה וכל קטטה, וכל נזרה רעה מעלינו ומעל כל בני בריתך. ועל כלם יתברך ויתרום תמיד שמך מלכנו לעולם ועד. ובהוראה מזכיר בסוף וכתוב יהיים כל בני בריתך. וכל החיים זכו. ובשים שלום מזכיר בסוף. (יג) ובספר חיים ברבה ושלוש ופרנסה טובה. וישועה ונחמה. נזכר ונפקד לפניך אנו וכל עמך בית ישראל להיים ולשלום. ברוך אתה ה' הסבור את עמו ישראל בשלום:

קו. הכי אמר רב פלמוי ראש ישיבה סנהג הוא לומר יעלה ויבא במקום שנהגו לומר אוכרים. ואם אין רגילין לומר אין צריכין שכבר שיין יורד לפני התיבה והרי הוא אומרה בזבזנות. ובסקומנו יש מחכמים שהם מזכירין, ויש שאין מזכירין:

קז. וצריך לומר ותתן לנו ה' אלהינו באהבה מועדים לשבתה חנים וזכנים לששון ז. [ויום הזכרון הזה]. והכי אמר רב יחודאי. (ח) [ויש מתיבתא] יחיד צריך לומר כתפלתו בריה אלהינו ואלחי אבותינו מלוך על כל העולם כלו כבודך. (ט) [וצריך לומר בכל תפלות. כמו שאמרו חכמים] אמר להם הקב"ה (ג). המליבוני עליכם בריה. וכך סנהג בשתי ישיבות:

קח. ואין אוכרים הלל בריה. דתנן [ריה ל"ג ע"ג] העובר לפני התיבה ביו"ט של ריה השני מתקיע ובשעת ההלל (ה) ומתנינן מדקתני ובשעת ההלל מכלל דבריה לא אמרינן הלל. כ"ט א"ה אבוא אפרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבשעי ספני מה אין ישראל אוסרים שירה לפניך לא בריה ולא ביהכ"פ, א"ל הקב"ה אפשר (כ) [אני] יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי בתים פתוחין לפני, וישראל אוסרים שירה לפני. והא כיון דחבה ח. אחר ריה ואחר יוהכ"פ שהל להיות בשבת כתר דסמיים שליהא דצבורא

סגן האלף

שנוי נוסחאות והנהגות

קז. ויום הזכרון הזה, כתב הסור ונוהגין בספרד לומר חת יום טוב מקרא קדש הזה כו' והכי היה כחם' סופרים כו' בריה, כיום טוב מקרא קדש הזה, וברי"ה הזה, וברי"ה הזה, ובי"ט מקדש שופר הזכרון הזה וכי"ג הנביאה כסור ומ"ס. ובאשכנז אין נוהגין לאומרו. והכי מסתבר לכיון שאומר את יום הג פלוני הכל ככלל, וכי' וכן אמר רב האי גאון היה ככלל אלא ותתן לנו את יום הג פלוני, והטעם שאין מזכירין ר"ה ברי"ה מכוס דלמרינן בערובין דף מ' זכרון, אהר עולה לכאן ולכאן. וכשאומר יום הזכרון ר"ה ככלל, שגאמר

הזכיר זאת. (יב) נכח"י כ"ס גרם כאן, היום תאכצנו, היום תכרננו, היום תגלגנו, היום תהדרנו, היום תזכרנו, היום תזכנו, היום תחננו, היום תסחרנו, היום תשרנו, היום תכתבנו לחיים' כספר הים כו':

קז. (ה) נכח"י כ"ס, נהרא רבא. ובכח"י אמריקני איתא, גאק"י. (כ) והשיאנו ה' אלהינו, וכהן צדק ראש ישיבה כך אמר: יחיד צריך לומר בכל תפלות מלוך על כל העולם כלו ככו שאמרו חז"ל. (ג) [לשראלי]:

קח. (ה) הראשון מקריא את ההלל. וכן צריך להגיה גם כאן. (ג) "מלך". צדקרך

וביום שמתכס ומועדיכם ור"ה וגו' והיו לכם לזכרון: **קח.** ח. אחר ריה ואחר יוהכ"פ שחיל בשבת כו' אמר צדקתך. ברין פ"ד דריה, יש מן הגאונים שכתבו כיון שאין הלל בריה, אם ח"ל בשבת אומרים

זי ברכות דצלותא דמנחה אומר. (ג) צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת. וצדקתך אלהים עד סרום אשר עשית גדולות אלהים מי בסוף. צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע חן כבשבת ניריהא. מיתוא בטר (ד) מסיים אבינו מלכנו דתקינן [רבנן] קמאי (ה) [למיסור] הדי. קאטרן צדקתך כמאן דסבירא יתו צדוק הדין הן :

קמ. ואבינו מלכנו דקא אמרינן, הכי מסדר ואויל. אבינו מלכנו מטאנו לפניך. אימ אין לנו סלך אלא אתה. אימ עשה עמינו למען שפך. (ה) אימ הדש עלינו נזרות מכות. אימ בטל מעלינו מחשבות אויבינו. אימ הפר עצת אויבנו. אימ שלה רפואה שלמה להולי עיניך. אימ עיזר מנפה מנחלתך. אימ כלה דבר והרב [ורעב] ומשחית מביני ברייתך. אימ זכור כי עפר אנחנו. אימ עשה למענך ולא למעננו. אימ קדע לנו גור דיננו. אימ טהוק (ג) שפרי חובתינו. (ג) אימ החזירנו בתשובה שלמה לפניך. (ד) אימ כתבנו בספר זכרון. אימ כתבנו בספר זכות. אימ כתבנו בספר פרנסה וכלכלה. אימ הצמח לנו ישועה בקרוב. [אימ שמע קולנו חוס ורחם עלינו]. אימ קבל ברחמים וכרצון את תפלתנו. אימ עשה למען שפך הגדול הנבור והנרא שנקרא באהבה עלינו. [אימ חננו ועננו כי אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה והושיענו] : (ה)

קי. מ.ו. ובמוסף מוציאין ס"ת וקורין ביום ראשון מן וה' פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים, וקורא כפסטר ובהודש השביעי עד סוף פסקא, ומפטירין בראש שמואל ויהי איש אחד מן הרמתיים עד ויתן עין למלכו גרם קרן משיהו. ביום השני קורין ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם עד סוף פסקא, ומפטיר קורא ובתורש השביעי, ומפטירין בירמיה כה אטר ה' מצא עד הבן יקר לי אפרים. כולה :

ובשהן

מנן האלף

שני נוסהאות והנתות

זו צדקתך, לכלל מסור בידם לכל יום שיש
 זו הלל א"ל צדקתך לפי שאומרים אותו על
 צדוק הדין של משה, וזה כיוון שאין בו, ש"ד
 למימריה, וגלויים אחרים חולקים ואומרים
 דר"ה נמי ר"ה הוא, כו'. ומנהגנו עכשיו שלא
 לאומרו כר"ה, אבל אומרים כיוה"כ שח"ל
 בשבת ע"ש. וכן הוא גם בסדר שלמינו
 ודקאמרינן צדקתך כמאן דס"ל צדוק הדין הן
 אבל מנהגנו שלא לאומרו גם כיו"כ שח"ל בשבת.
 כמו"ש רמ"א סי' תקנ"א, וסדר צדקתך שכתב

(ג) צדקתך כהררי אל וצדקתך צדק לעולם,
 וצדקתך צדק נד' סרום. עכ"ל שם. אבל צריך
 להגיהו שם וצדקתך אלהים עד סרום. וז"ל נ"ס.
 (ד) דרסור. (ה) דקאמרינן :
הט. (ה) אימ בטל מננו גזחת קשות.
 (ג) שפרי. (ג) אימ סלח וטחל
 לעונותינו. אימ כחה וזעבר פשיענו כננר עיניך.
 (ד) אימ כתבנו בספר דינים. (ה) אימ עשה למען
 רחמיך רבים ורחם עלינו :

הנאון כאן איננו כמותו הסדר שכתב בח"א סי' ל"ד, וכתיב כי"מ תיקן שם כמותו הסדר
 שזכר כאן והוא כפי נוסח אשכנז, וכאן החליף כתיב כי"מ את הסדר כשיכוס, וכתב צדקתך
 כהררי אל, וז"ל לעולם, וצדקתך אלהים עד סרום, והוא ללא כמאן :

קי. מ.ו. ובמוסף מוציאין ס"ת כו', נמרא מנילה דף ל', כר"ה כחודש השביעי
 ומפטירין הבן יקר לי אפרים, ויש אומרים 'וה' פקד את שרה
 ומפטירין כקנה, והאידנא לאיכא תרי יומי יומא קמא כיש אומרים, למחר והאלהים נסה
 את

סדר רב עמרם השלם

ק"א. י. א. ובשהן יושבין קודם שיעמדו כתפלה אוהו ש"ץ שופר ביהו ומסנך בא"י אמ"ה אקב"ז לשמוע (א) [קול שופר] וברוך שההיינו. ותוקע תשר"ת תשר"ת תר"ת. תקיעה שלשה שברים. תרועה. תקיעה שלשה פעמים. תקיעה שלשה שברים ותקיעה שלשה פעמים. תקיעה. ותרועה. ותקיעה שלשה פעמים. כמו ששינוי סדר תקיעות שלש (ב) [על שלש]. ואתקין

מנן האלף

שני נוסחאות והנהרות

את הכרס ומפסירין הכן יקר. פכל ומ"ס וקירא מפסיר ונחודש הגביעי הוא לפי תיקון הקריאה של הגאונים :

ק"א. י. א. ובשהן יושבין בו' אוהו ש"ץ שופר וסברך

דעת הרז"ה וז"ל בפ"ד לר"ה לתקיעות דמיוכב לא הנהינו אותן אלא דורות אחרונים כשכיל חולים או גאונים ללא נמרי עד לאות דמוסף, וברכו בבילם על תק"ס כרבה קלה, ומה שאמר

ק"א. (א) בקול שופר. ובהלכות הרי"ף גאון כתב בשם רבינו ח"ל ובסדר רב עמרם כצינו 'לחוקע'. ומ"ס רומ. ובספר יראים כתב על שם רבינו שאם בוך לחקע סגיה הוא ונהגו לברך לשמוע. ונראה רנוסחא סוסגיה נדכנה להגאון הרי"ף גאון. ונוסח רס"ג 'אקביו לשמוע קול שופר'. (ב) של שלש שלש' וכן צ"ל כאן. מעם

אכל מדינא דנמרא ליתנייהו הני תקיעות אלא על סדר מלכיות וזכריות וספרות. ומה שאמר כר"ה ע"ז למה תוקעין ומריעין ככהן יושבים ותוקעין ומריעין ככהן עומדין קרי לתקיעות של סדר התפלה שהן יושבין, והם עיקר התקיעות. ואש"פ שהן עומד לנ"ף, אינן לשאר העם אלא מיוכב, וכפ"ן לר"ה בר גמלא דף ל' שאין תוקעין אלא בזמן שצ"ד יושבין [ור"ל כהל בשבת שהתקין ריב"ז לתקוע ככ"מ כ"ב בס ב"ד, וכפ"י ב"ד, ובזמן שהן יושבין עד ו' בעות, ע"ס בתוס']. ומ"ס בחזקוניס ומריעין ככהן עומדים לערכב השמן, הוא מ"ס רבינו לקמן ס"ס קי"ד שמתיעין תרועה גדולה לאחר התפלה לערכב השמן. וכ"כ רב האי שחידים מתעסקין קו, כי הא דלר"י דף ל' כי מכיים ש"ץ תקיעתא כיבנה לא שמש אינן קל אודני' תקול תקיעה דחידלוי, ע"ס. אכל אין כן דעת הגאונים, כמו שהשיבו ע"ז הרמב"ן ובעל שבה"ל ס"י ב"ב דכשעת סדר התפלה אינן יושבין, אלא כלם עומדים ומכוונים את לבם למה שאומר הש"ץ המזויר אותם י"ח. ואפי' כלם נקראים ומתפללים בלתישה. מהנה הצבור לפמוד על השתלים סדר הכרכות. [שב"ל] והעיקר, שגם בזמן חכמי התלמוד היו תוקעין קודם התפלה. ומברכין כרבה קלה. וכדאמרינן בפסחים ז'. חוץ משכילה וסופר'. ומשמע כרבה קלה ככרבה של העבילה. עיין במלחמות שפאר"ך. ואל תמהה שמברכין על תקיעות דמיוכב שאינן עיקר, ואין אנו מברכין על תקיעות של סדר כרכות, דהכי אשכחן כשני סבולי היכא לויכא אלא מרור מנרך לרב הסדא כרישא כפ"ה' ולאכול מרור, ולכסוף אכיל מרור בלא כרבה. אש"פ שסבול א' אינו אלא להיכר תוקת. [שב"ל סס] ועיין היסבן כרמב"ן שייכב כל קו' הרז"ה. אכל עדיין לא נחבאר ככריו תשובה למה שאל הרז"ה אם אותן שחוקעין מיוכב לפני תפלה הוא כדי לערכב השמן, למה מתחילין בהם. ור"ל שהי' להם להתחיל בעיקר המתנה של משומד ולכרך, ולהוסיף תקיעות כדי לערכב יתקנו לאחר התפלה, אכל הש"ל מיישב זאת ואמר שחוקעין כדי שלא יקטרנ בשעת התפלה, ואלדרכה דכרי הרז"ה ז"ס, כי לאחר ששמעה תפלתם ויואזין מביה"כ, מה כמו של שמן לקטר, ומה צורך לערכב השמן. והר"ן ע' לערכב השמן שיכניע היצר שהוא השמן, ולשכר לנו בחדרת השופר קודם תפלה לתועלת החולים ג"ל נכון לומר שגם חכמי התלמוד הנהיגו תקיעות דמיוכב קודם תפלה להקדים לתקוע אלא ואנוסים ללא נמרי עד לאות דמוסף, אלא דכשילם לא היו מתקין להקדים לתקוע אלא להם עצמם, ולא לכל הצבור כלו. אכל מכיון שגריכין הצבור בלא"ה להוסיף תקיעות כדי לערכב השמן, הקינו להקדימם כשכיל חולים, וכן דעת רבינו הגאון ז"ל, ובזמן שחוקע על תקיעות הללו, וכל כך למה כדי לערכב השמן. אכל לדכרי הרז"ה אינן אלא תקנת אחרונים כשכיל חולים ואנוסים, וכחוקים לויכא חולים מצינן למספר נשעין בתקיעות של סדר כרכות וכתרועה

ואתקין ר' אבנה בקסרי (ג) תקיעה, ג' שברים תרועה, תקיעה. שניה תקיעה, ג' שברים, ותקיעה, שלישיה. תקיעה ותרועה תקיעה. וכל כך למה כרי לערבב השמן, ראסר ר' יצחק (ד) [כפני סה] תוקעין וזריעין [כר"ה] כשהן יושבין ותוקעין וזריעין כשהן עומדין, כרי לערבב השמן :

ק"ב. ולאחר שתוקעין מהזירין ס"ה למקומה, ועומדין בתפלת מוסף, ומתפללין. ותקנו חכמים בתפלת מוסף (ה) ר"ה תשע ברכות. אבנה, תבורה, יא. וקדושת השם, (ג) ותוקע. וזכרונות ותוקע.

שופרות

סגן האלף

שני נבחהאות הנהרות

ובתרופה שלאחר התפלה, אלא לז"ש קצת לשמ" רבינו מנ"ל לתרועה אחרונה שלאחר התפלה שכתב בס"י ק"ד שהוא ג"כ כדי לערבב השמן, וכראה דדתיקא ל"י לפי שיטתו הא' לאתרו למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כיון דטיקר שאלתם על תקיעות דמיושב, ל"ל לאסוקי הך דתוקעין ומריעין כשהן עומדין, הלא הם טיקר תקיעות

(ג) "שנים ראשונה קשר"ק. שניה קשר"ק. שלישיה קשר"ק. (ד) "למה תוקעין ב"ה. למה תוקעין ותפלת אבד תקעו. אלא למה תוקעין כר : **ק"ב.** (ה) "ש"ל. (ג) וכולל מלכויות עם קדושת הכס" כה"ג בכת"י בי"ט. והוא פסוק, והא קי"ל כר עקבא דכולל מלכויות עם קדושת היום ותוקע

מה"ת על סדר הכרכות. לכן מפרש שגאל נמי חקל תקוע"א דיחידאי כד מסיים ש"ך תקיעתא, למה תוקעין כדי לערבב השמן, ומפרש כפיר"ה ורש"י כיון שרואה המשעין ישראל מחכמים המלות מיושב ומעומד ששנין המלות כמה פעמים מתעכב מלהשעין. וקושיה השב"ל מה כמו של שטן לקשרג אז אינו קשה כ"כ :

והנה נוסח הברכה לדעת רבינו. לשמוע קול שופר"ה, וכ"כ רב האי גאון מוכח בהרי"ך גלות, שהלכה רווחת היא ולא תזוז ממנה, וכתיב שם שבסדר ר"ע מצינו לתקוע ופעוט הוא עכ"ל. אכן בכת"י ב"מ מצינו לשמוע בקול שופר, וכ"ה ברא"ש בשם בה"ג וראב"ן ס' ל"ה. וכ' האבודרהם שאינו נכון, שהב"ת אינה נופלת אלא על לשון קבלה. כמ"ס והא"ש שהשעין בקולי ומתרגמין אס קבלה הקבלון, עכ"ל. ואפשר מזה שמועה לדעת ולהכחין בשעת שמיעה שהוא קול שופר ותקיעת בן אדם, ולא נהלת סוס וקול חמור. דאי כסבור קול חמור נעלמא הוא לא יאז, אפי"י שמש קול שופר, וכדאי' בגמ' דף כ"ח. וכש"כ למאי דקיי"ל מלות זריכות כוונה, ואפי"י התוקע לשיר נמי לא יאז וכמו"ס הרא"ש והרי"ף, ולשמוע" לשון האונה והכחנה כקול שופר"ה שמוע לפי דיני המזוה הואת. ובכ"ו נוסח סדרנו יותר מכונן וכ"פ הרמב"ם והש"ע, ואין לברך, לתקוע" לאלו בתקיעה תליא מתתא אלא בשמיעה. כמ"ס הרא"ש והעור ס' תקפ"ד, והוכיחו מ"ס התוקע לתוך הכור, לא יאז שאפי"י התוקע עצמו לא יאז, אס לא ישמע אלא קול הכרה. ומ"ש רבינו ז"ל לברך שההיינו בתקיעת שופר מפרש לה הרמב"ם בפ"א מהל' ברכות דכל מזוה הכא זמזון לזמן כשופר סוכה ולולב כו' ומזוה שאינה חדירה מתוך שהיינו. והנה בסוכה ולולב מיימי לה דבביתא סוכה דף מ"ו, ושופר נלמד מהס' ועיין בהגמ"י פ"ג מהל' שופר שכתב דאין הילולין בין יום ראשון לשני, ובתקיעות לכ"ס אינו יולא היום בתקיעה של אהמול, ולא אמרינן יומא אריכתא הוא. וס"ה שאמר רבינו וכל כך למה כרי לערבב השמן, לא קאי אדר' אבנה דאתקין בקסרי. דתיקון ר"א הוא תמוס ספיקו, אי תרועה דקרא ננוחי או ילולי. אלא קאי אלעילי מיניה שהוצרך לתקוע כשהן יושבין. אפי"ס שתוקעין בלא"ה על סדר ברכות, וכ"ו כדי לערבב השמן. ונפקא מינה נמי לזינא כמ"ס הגאון הרי"ך נ' גיאות בהלכותיו, וז"ל, ומתלמי פעמח בערכוב סגן את שמש, היכא דשמש ע' תקיעות דמיושב ונפרפה לו השעה ולא שמש דמעומד, אי נמי לא שמש דמיושב ושמש דמעומד יאז, דטיקר המזוה ע' תקיעות הוא, עכ"ל :

ק"ב. יא. וקדושת השם ותוקע, חסר כאן וז"ל, וכולל מלכויות עם קדושת היום

ותוקע

לט (ח"ב)

סדר רב עמרם השלם

שופרות ותוקע, ואומר עבודה, והודאה, וברכת כהנים. (נכת'י כ"מ איתא,
 ומה ראו לומר מלכויות תהלה ואח"כ זכרונות ושופרות. לומר לך הפליכתו
 עליך תהלה ואח"כ בקש מסנו שיזכור לך. יב.) ובמה בשופר, דכתיב והיה
 בזים שהוא יתקע בשופר גדול, אין פוחתין מעשרה מלכויות, מעשרה זכרונות,
 מעשרה שופרות, ואם אמר שלש סבלן יצא. נגד תורה ונביאים וכתיבין וכן
 הלכה. שתהיל בתורה ואומר כתיב בתורתך. יג.) ואחריו בכתיבין ואומר
 כתיב בדברי קדשך, ומסיים בנביאים ואומר ועל ידי עבדיך הנביאים. והגן
 אר"ה ל"ג ע"ג כשם ששליה צבור הייב כך כל יהוד ויהוד חייב. ר"ג אומר
 ש"ן סוציא את הרבים ידי הוכתן. וא"ר הונא צפוראיה א"ר יוחנן (גס ל"ד ע"ג)
 הלכה כר"ג. ובסקום שיש ש"ן אין [היהוד] הייב. (ג) והגני בני עיר שאין
 באין

מגן האלף

שנוי נוסהאות והנהרות

ותוקע. (ג) אבל בסקום שאין שלוח צבור חייב. ותוקע"ה דהלכה כר"ע מהנירו עיין במ"א
 ר"ה ל"ב, והמלפים אחר כתי' כ"מ לא
 ביחד
 הרגיש בזה והעתיקו כעשות :

יב.) ובמה בשופר דכתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, בגמרא דף
 ל"ד וכן בדרך כ"ז ליתא לתיבת, תהלה"ה ולא הך, דכתיב"ה. והראה עמ"ס

התוס' דף ל"ג ע"ב שנתנו עמס למהנה שלנו שהוא ע"פ סדר רבינו הגאון ז"ל, והראה עמ"ס
 ל"י קולות, ואח"כ בפדר הכרכות תשר"ת למלכויות, והש"ת לזכרונות, ותרת' לשופרות. שלא
 חששו בשעת תפלה אלא לקיים ספיקא לדורייתא, דתקיעות דמיושב כבר עשו כל הפסיקות
 בל תורה ושל סופרים, והע"ג דבעינן ללותא בעו למיעבד, ותניא דתקיעות וזכרות של ר"ה
 מעכבות זו את זו, ותשמע מפרש"י, שכ' תקיעות וזכרות דעלמא אס' בדרך ולא תקע"ה אין
 העכב, הוין מר"ה ויוכ"פ, דכר"ה ויוכ"פ אס' בדרך ולא תקע מעכב, אבל אי אפשר לומר כן.
 דהתניא כו' הולך למקום שתוקעין ואין הולך למקום שמכריזין, ותנין מי שברך ואח"כ מדמין
 לו שופר. משמע בכלל שופר יכול לברך, אלא ר"ל דזכרות מעכבות זמיו וכן תקיעות, שאם
 אינו יודע לברך שלשתן לא יברך כלל, או אם אינו בקי לתקוע שלשתן לא יתקע, ע"ס. וכל
 דבריהם אהיין לפי ביטת רבינו הגאון שכתב כן בתקיעות דמיושב דלמעומד כמנהג שלנו,
 אלא דלפי"ז צ"ע קצת פ"י דכרי הגמרא דאמרו, תקיעות וזכרות של ר"ה ויוכ"פ מעכבות,
 מ"ע אחר רבא כו' אמרו לפני הלכויות כו' וכמה בשופר". בשלמא לפרש"י י"ל דה"ק שהמלכויות
 וזכרונות יהיו בשופר, אחריו מניי הזכרות ותקיעות מעכבות זמיו, ובתוספתא מפורש עמס גס
 על שופרות, הרע"ק אמרו לפני שופרות כדי שתעלה תפלתכם בתרופה לפני". אבל שזכרות עמ"ס
 רבינו והתוס' שאין הזכרות מעכבות התקיעות, ומ"ש מעכבין זמיו ר"ל שזכרות עמ"ס
 מעכבין זמיו, אינו מוכן מה שמסיים וכמה בשופר, ולכן מפרש רבינו דלפין הכוונה של
 כמה", כמה יכרך בתקיעת שופר, אלא כמה יעלה הזכרון לפניו יתב'. וכמה ירחם עמו
 בשופר של משיח, דכתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, שבוה יתוקנו כל הגרות ויבא
 זכרונו לפניו לטובה. ועפ"ז יתישב לנו עוד קושא עמומה מה שיל"ד בסוגיין דאחר, מ"ס
 דאמר רבה", כו' והלא כל דכרי רבה התה אות באת כדברי ר"ע לשל דף ס"ו, ולמה לא
 אמרו, וכדרי' עקיבא", או אם לרבה לא שמיס ל"י דכרי ר"ע הו"ל להגמ' למימר, תניא לא
 כוותי' רבה", אבל לפירושו של רבינו יש לומר שהם שני ענינים. דרע"ק הן עמס על אמירת
 הלכויות וזכרונות שופרות, מלכויות שמתליכוני, וזכרונות כו', ושופרות כו', כדי שתעלה כו' ואינו
 כתרופה לפני. [בגמ' שם איתא, ובמה בשופר" ושמע מ"ש בתוספתא כדי שתעלה כו' ואינו
 אלא שירת לויגא מדף ל"ד]. והוא עמס כולל על אמירת ג' זכרות אלו. אבל רבה נתן
 עמס על קדימתן זה לזה. שארץ להמליכו יתב' תחילה, וכפירוש רבינו, אמרו לפניו מלכויות
 תהלה", ואח"כ בקש רהמים ממנו שיזכור לך", ומה יהי' הזכרון בשופר של אמרו שיתקע
 בשופר

סדר רב עמרם השלם

קנ

באין לביה"גים חייבין. שלא פטר רבן נמליאל אלא עם שכשדות הואיל ואניסי יד, והני דקייסין בבית הכנסת ששומעין משליח צבור. [אינן חייבים]. אבל הני דעיר לא.

ובמקום שיש שיץ עומדין בתפלה ומתפללים. (ד) [ביחוד] וכשיווד שיץ בכרסתו. בכרכה ראשונה תוקעין קשרת. ובשניה קשיק. ובשלישית קרק. ולאחר התפלה סריעין בלא תקיעה ובלא (ה) שברים. וכן מנהג בשתי ישיבות:

ק"ג. ועומדין בתפלת מוסף ומתפללים. ואומרים בסוף מנן זכרנו. (ה) וכסוף מדיה מי כסוך אב הרחשן. ואומר לרוד דוד הסליכו לאל כי הוא לבדו סרום וקדוש (ו) ובכן, ובכן, ובכן. (ז) [וחותם בא"י] המלך הקדוש. אתה כחרתנו בו עד זכר ליציאת מצרים. אלהינו וא"א.

מפני

מנן האלף

שנוי נסחאות והנהגות

כסופר גדול. וכספרי פ' בעלותך איתא כן על שם ר' נתן. והן הן דברי הגאון. וא"כ הוא טעם מספיק שג"ל כסדרן, ומעכבין זה את זה, ודברים אלו כרויים למכין ודברי רבינו מוזקקים שבעתים:

(ד) ביחוד שבע ברכות. (ט) שלשה"י:

ק"ג. (א) לחיים. (ב) ושבתך אלהינו סבינו לא יבוש לעולם ועד כי מלך גדול וקדוש אתה. (ג) ע"י

יג. ואחריו בבתובים, ואומר ככתוב דר"ק, כ"ה בנתי דף ל"ב מתחיל בתורה ומתלים כנביא ופרש"י והכתובים כנתיים, וכ"כ רבינו ה"א שמסורת בידנו, וכתב הראש הטעם דלוד קדים לנביאים, וכ"ה במ"ס סופרים פ"ה שכל מקום מקדימין דברי קדישה לדברי קבלה שהם נביאים, לכד בפ"ב. ובמבאר מה כתב דגם בתפלת אב הרחמים איתא להקדים נביאים לכתבי הקדש כמו בפ"ב מפני שהם קדימה על הנהגין. ומה שאמר ככתוב דר"ק, ובנביאים אמר ועל ידי עבדיך הנביאים, תבוס דפסוקי נביאים נאמרו בשליחות לאמרום לישראל, אבל של כתובים לא נאמרו בשליחות לאמרום אלא שנאמרו ברוח הקדש, [הר"א:]

יד. והני דקייסין בביהכ"נ ששומעין השיץ אינן חייבים, נגמ' טלחי דר"ה כי איתא רבין כו' לא פטר ר"ג אלא עם ששכחות מ"ט מסוס דאניסי בתלפסה אבל בעיר לא, וכ' רב אלכס אבל דעיר אין שיץ מוציאין עד דאחו לבי כניסתא ושמי מש"ץ מתלה ועד סוף. וכתב הר"ן ר"ח' לדבריו דאמרינן אין שיץ לר"ג לדברין למה הכיור מתפללים, אלמא דר"ג סוף. וכן נראה להפלה אלא כדי שיסדיר שיץ הפלתו, והרי"ן נאות גרם כן נגמ' דפטר ר"ג עם שכניהכ"ג וכן משמעין דברי רבינו הנחון כהן ש"כ, דלא פטר ר"ג אלא עם שכשדות והני דקייסין כביהכ"נ ששומעין מש"ץ, ור"ל דאם שומעין מש"ץ מראש ועד סוף גם הם פטורים כמו"ס הרי"ף ז"ל. אלא דל"ע דכסי' ק"ג כתב דיהיד במקום שיש שיץ אומר מלך כו' ור"ל דמתפלל שבע ודולג עלינו לשבה, וכ"כ כהן בכת"י כ"ח להלן, ובמקום שיש שיץ עומדים בתפלה ומתפללים ביחוד שבע ברכות, וא"כ דבריו סותרים זה את זה:

אבל דברי רבינו ז"ל נמשכין לשיפתו שהגנו כשתי ישיבות ונבבל שהצבור מתפללים שבע ברכות ושיץ יורד ואומר חשע, והרי"ן אכן נאות השיג עליו ממ"ס לדברין למה צבור מתפללים, הלא לדבריו אין השיץ מוציאם כאלו ו' ברכות, וכן אמרו אחר להם לדבריהם למה שיץ יורד לפני התיבה, אלמא מה שהם מתפללים הוא חוזר ואומר, אבל הרמב"ן כ' ע"ז מובא ברא"ש סוף ר"ה שיש לנו לקבל עדותן של הגאונים שקבלו מרבנן סבוראי ואמוראי, ועל כסא של רב אשי הכ יושבין, וכשיביתו הם מתפללים. והלפת הענין כך הוא

סדר רב עמרם השלם

מפני חמאינו נלינו מארצנו. ונתרחקנו מעל ארמתינו. מן. ואין אנו יכולים לעשות לפניך את קרבנות חובתינו ולהשתחוות לפניך בבית כחירתך בבית הגדול והקדוש שנקרא שםך עליו מפני היר שנשתלחה במקדשך. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו וא"י מלך רחמן שתשוב ותרחם עלינו ועל מקדשך כרהי"ך הרבים. ותבנתו מהרה ותגדל כבודו. אבינו מלכנו אלהינו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה. והופע והנשא עלינו לעיני כל חי. וקרב פוורנו מבי"ן הגוים. ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ. והביאנו לציון עירך ברינת ולירושלם (ד) [בית מקדשך] כשחתה עולם, ושם נעשה לפניך את קרבנות החובתינו. תמידין כסדרן. ומוספין כהלכתן. מן. ומוסף יום הזכרון הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה

מן האלף

שני נוסחאות והנהגות

(ד) עירד.

הוא: דר"ג והכמים נס כשאר ימות השנה נחלקו, ללכת כל יחיד ויחיד חייב, ולר"ג הש"ך מוליאן. ולפיכך הקשו לו למה נכור מתפללים, ואמר כדי להסדיר תפלתו. ולדבריהם ש"ך חזר ויורד לפני המיכה להביא מי שאינו נקי, וחכיון שנפקה הלכה כר"ג בר"ה נתאלו פטורים ממ' ברכות, וחייבים בכע כשאר כל יו"ט. ומ"ס רבינו כאן דהני דקיימין בניהבנ"ס ושמי מש"ן. איך חייבים נמי ר"ל שאין חייבים כחש ברכות אבל חייבים בכע כשאר כל יו"ט, דזכרונות וזמירות ואכ"י מלכיות בעלינו לשנה שמשי אח"כ מש"ך שפוסק אותם, וכן הם דברי הירושלמי המוכח בר"ף וכפירושו הר"ן שם, הלכה כר"ג באילין חקיעתא כלומר ברכות של מלכיות וזמירות שפוסקין בהם, אבל הם חייבים להתפלל שאר הברכות, וכן פירש שם דברי הירושלמי דלתי גלותא וקס ר"ה ומללי, דאמר מללי אלא והדר מללי למוספין מפני שאין ש"ך מוליאן אלא ג' ברכות לכך, ודברי רבינו שכתב, דלא פטר ר"ג אלא עם שכדות הו"ל' וחטי"ס, ר"ל הם פטורים לגמרי. אבל מ"ס. והני דקיימין בניהבנ"ס ושמי מש"ך איך חייבים, רזנו שאין חייבים במ' ברכות אלא בכע, ובמ"ס. והני עיני כפ"ס. וכן הביא הר"ן אכן נראה שאלו ברכותיו במ' ברכות אלא בכע, ובמ"ס. והני עיני כפ"ס. וכן חייב במ' ברכות, והני שאין באים בניהבנ"ס מש"ך מתפללים ביהוד ז' ברכות, ומביא שם שכדות דלטי"ס, והני דקיימי בניהבנ"ס שומעין מש"ך מתפללים ביהוד ז' ברכות, ומביא שם שכדות רב האי שצריך כל יחיד לכוין לבו לש"ך מתחלת ירידתו מלכות עד סוף התפלה, ומאן דלא נמיר ולא כח לשמוע מש"ך לא יאל, ועם שכדות דלטי"ס אע"ג דלא נמירי יאלו י"ה אע"ג דלא כחו לניהבנ"ס. ע"ס. אלא שכתב, אלו קבלו מעלי הוראה ואנשי מעשה שקבלו מחכמים שלפניהם כגון ר' שמואל הלוי [הבגיד] שקבל מר' חנוך וזקנים שדדירו הלכה למשה אלהן מתפללים כלל ז' אלא ע' ברכות, ע"ס. וכן הסכים הרא"ש ז"ל סוף ר"ה, ועל מה שהמר הרמב"ן לייבש דברי הגאונים, ואמר שעלה כידו כמו שנאמר לתש"ה כשי, כתב בלא הכין הדברים שנאמרו למח"ס, דהאיך ילנו הקהל שמי ברכות מן החשש, שחש כל ר"ה כמו שכע כל שבתות ויו"ט, וכסם שא"ל לרגל מאותן שכע, כך א"ל לרגל מאותן חשע, דברכות מעבדות זו את זו, וש"ך פוסקין חלקן, אלא שמתפללים כדי שיסדיר ש"ך תפלתו, וצריכין להתפלל כלן, ואם יתפללו שכע כלן לנפלה, ומנהג אבותינו תורה, עכ"ל והכי נקטינן:

קיג. מן. ואין אנו יכולים לעשות את קרבנות חובתינו, עיין מקור הברכות:

מן. ומוסף יום הזכרון הזה, כו', במס' ערוכין דף ת' אמרו מ"ו להזכיר של ר"ה בר"ה, ומסיק דזכרון אחד עולה לבל"ג ולכאן. וכן מוכח ברמ"ס סי' ג' הירושלמי דאין צריך להזכיר של ר"ה, כיון שאומר בסוף שופרות וביים במהתכס כו' ובר"ה כו' ומוכרח כו'. יאל. ומשמע דלטי" קרבן מוסף דר"ה אין להזכיר, וביוסריו ובכס"ל מית"ל דהל"ן כזה גדולי הדור, ושתלמו הדברים לרש"י ז"ל. כי הגאון ר' יצחק הלוי הזיק להזכיר ולכרם קרבנות

סדר רב עמרם השלם

הנא

באהבה כמצות רצונך. כמו שכתבת עלינו בתורתך ע"י משה עבדך. כאמור
ובחדש השביעי. עד שבעה? תמימים. ומנחתם. כו'. עד כהלכתן :
יז. ורש"י כשטניע כאן אוסר : עלינו לשבח לארון הכל. אבל יחיד במקום
שיש ש"ץ אוסר : אלהינו ואלהי אבותינו סוף על כל העולם

כלו

סגן האלף

קרבנות של כל מוספי היום. וכתב רש"י ז"ל : לא להכריע בחמי. כי איני כלפי לעשות סעד
לדברי הארי. שן סלע ונכפת פולס, אך אשר הזיקי להודיע מה קבלתי מרבינו ר' יעקב
בר יקר. כששמתי לפני לא שמעתי מפיו בסדר המקראות. וזהו להזכיר של ר"ח בר"ה [שם
בערוכין] פירש לתלמידים, כגון ותתן לנו. וכן כויעלה ויבא, וכן כמוספי יום הזכרון ויום
ר"ח נעשה ויקריב, וכן בחתימה תקדש ישראל ויום הזכרון ור"ה, אבל בסדר המקראות לא
הזכיר כו'. ועתה שמעתי שהבינו רבינו הלוי להזכיר, ורואה אני את דבריו. ולא כחולק על
רבינו יעקב בר יקר שלא הגיגו כן, כי ידעתי מלפניו. ורואה אני את דבריו. ולא כחולק על
כאסקופה הדרשת, ושם עלמו שירי שירים, ולא מלאו לנו לעשרת הראווה לו, להקדש דבר
בדורו. ואם רבינו הלוי שם דברים ופזר בשפת המכנסים, מקום הגיחו לו אבותיו להתגדר
בו כו', כי דבריו נכוחים למבין. ואם באנו לפרש מהם כפושטים מחיים כו'. ואומר אני
שכן נהגו הראשונים להזכיר את שניהם, ודורות האחרונים כו' שנו כשמש, וזכרון אחד. ולא קבעו
אלה מקראות של ר"ה בלבד. גלמה ב"ר יצחק עכ"ל. אבל ר"ח היה אומר שא"ל להזכיר ר"ח שרי כמה
שחומר, מלבד עולה החדש ומנחתה, וכו' ה"י בכלל המוספין שכן עולות, וה"י אומר. ושני ששירים
לכפר. וכ' הראש שם הד"י איחא בירושלמי, רב חפקד לתלמידיו לארכורי מוספין, ועולה החדש
ומנחתה, ושני ששירים לכפר, ושני תמידין כהלכתן, ע"ש. והסוד בשם רבינו כ' כפי' תקצ"א
שא"ל רק. מלבד עולה החדש ומנחתה ושני תמידין כהלכתן. ולפי"ז נראה לדעת רבינו ז"ל
כפי ש"ך ר"ח. אלא שלא הזכיר רבינו לומר ושני ששירים לכפר. וכ' הד"ח דעסע רבינו,
במקראות המוספין כפייהם נאמר שם מלבד עולה החדש ומנחתה כו'. ולכן
נחשב כזכרון אחד, אבל ששיר ר"ח לה הזכיר שם, וחשיב כזכרון כפ"ש, ע"ש. ומתנגנו
לומר מלבד כו' ושני ששירים לכפר ושני תמידין כהלכהם, ואומרים את מוספי יום הזכרון הו'
ונתה"ד כתב כפי' קמ"ז דאומרים מלבד כו' אחר ומנחתם, וכן נהגין. ועיין גוב"י מ"ח כ"י קצ"ז :
יז. ורש"י כשטניע כאן אוסר עליו, אבל יחיד, במקום שיש ש"ץ אומר מלך כו'.
והשיאו כו' לתלכויות ז"ש ש"ץ פופרו. ולקמן ר"ס קמ"ז כתב רבינו דיחיד במקום
שאין ש"ץ מחפול שבע ברכות ואומר עלינו לשבח, ע"ש. ומשמע דלעולם אינו מחפול אלא ז'. ונראה
דמיירי התם באינו בקי אלא כו' ברכות. דאי ס"ד לידע כל הס' ברכות למה מחפול שבע
והלא אין לו ש"ץ שיוציא אותו י"ה, ומי יספור אותו חייבנו. אי"ז הל"ז נמיר,
וקמ"ל דה"פ דמקום שיש ש"ץ אינו יוצא כיון שהוא בעיר ומצי למיול לתשע"ה מש"ץ
סדר ברכות, מכל מקום כיון שאין ש"ץ והוא לא נמיר דמי לעם שבשדות דאזני, וש"ץ
שבשירות פופרו, ומצייל למי שאינו בקי, כיון דלית ל"י דובחא למיול ומשמע. וכן מלאתי
מפורש בשם רבינו בהלכות הרי"ן י' נישאת דמקום שאין ש"ץ יחיד הייב כפי' ברכות.
ומלאו עכשו פסקו של דברים : דכ"ש ש"ץ והוא כביהכ"ס לעולם אינו מחפול אלא ז' בין
הוא בקי או לא, ואינו אומר גם עלינו לשבח, דש"ץ פופרו כיון שאומע ממנו, אבל בדליכא
ש"ץ אם הוא בקי מחפול ש"ץ, ופשיטא דאומר גם עלינו לשבח, דש"ץ פופרו כיון שאומע ממנו, אבל בדליכא
פופרו במלכויות ז"ש כמו עם שבשדות דאזני, מ"ח מאי רידע למימר אומר, ואש"י דברכות
משכבות זה את זה. מ"ח כיון דלא חפטר אלא הטעם אונס רמי חיובא עליה למימר מאי
דמצי למימר, ועדין תמה שיפטרנו ש"ץ מטעם דאזני. ולא אחרו המשכבות אלא בבקי בזה
מס ויש גם ש"ץ ולא בני למיול ומשמע, גם האהת לא יבדק, וכן בתקיעות אם בקי
בששתי תקע, ואם לאו לא יתקע כמו"ש התוס' דף ל"ג. אבל כשצריך אהת, ונפטר בהאחרות
ע"י אחרים, ודאי דיואל. וכן בתקיעות אם תקע האהת בעצמו נפטר באחרות כמה בשמע

מאחר

סדר רב עמרם השלם

כלו בכבודך. עד ומלכותו בכל משלה. ית. והשיאנו עד ומבלעדיך אין
 אין לנו סלך אלא אתה. באי סלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון.
 ואומר עבודה הודאה. ואף עבודה אומר וזכור רחמיך וכבוש בעסך. (ה)
 [ובסוף הודאה אומר וכתום לחיים. ושם שלום.] ובסוף אומר ובספר חיים :
קיד. ויורד שיץ לפני התיבה ואומר אבות [ומזכיר זכרנו לחיים] ובגבורות
 [מוכיר כי כסוך אב הרחמן.] וקדושת השם. ואומר ובכן. ובכן.
 וכן. כלי. באי הסלך הקדוש. כשם שזכיר היחיד. ומתחיל בקדושת היום
 אתה כחרתנו בר עד שיסיים הפסוקים. ומתחיל ואומר עלינו לשבח לאדון
 הכל לתת גדולה ליוצר בראשית. שלא עשאנו כגוי הארצות. ולא שמנו
 כמשתחות הארמה. שלא שם הלקנו כהם וטרלנו בכל הסונם. שהם משתהוים
 להבל ולריק ומתפללים אל אל לא יושיע. ואנו מרעים ומשתחיים לסלך
 מלכי המלכים שהיה נוסה שמים ויוסר ארץ. ומושב כבודו בשמים
 מסעל ושכינת עזו בנכותי מדומים. הוא אלחנו ואין עוד אחר. אסח
 מלכנו. ואפס זולתו. ככתוב בתורתו וידעת היום והשבות אל לבבך.
 כי ה' הוא האלהים בשמים מסעל ועל הארץ מתחת ואין עוד. ולא מצאתי
 בסדר אודילה אבל בספר נהגו לאומר (ה) ית. **אודילה** לאל אחלה

פניו
מנן האלף

שנוי נוסחאות והנהגות

(ס) והודאה ובסוף אומר ובספרי. כ"ה בכתי
 כ"ם והוא ס"ס. וגם בכתי' שלנו יש פטות שכתב
 ובסוף עבודה אומר וזכור רחמיך. ח"א. וצ"ל ובסוף
 הודאה אומר. זכור רחמיך. וכחוב כו' :
קיד. (ה) וכחבתיו בכרדי כ"ה בכתי' בי"ם.
 ובסדר הנדפס חמה הכניה ע"ז. ע"ש ולא
 יכלהו להלום דבריו. והאמת דלפי כתי' בי"ם ס"ל
 לרבינו לומר אודילה אפי' בחפלה היחיד. עתין
 לקבן
 מחנה וזה ח"ס לפניו. אבל במקום שיש ח"ץ
 והוא כתי כתיחה דע"ן פוסרו גם שלא מחמת
 אונס. אין לו לומר עלינו דחייבא הפסק. כיון
 דתני למשעם אה"כ חש"ן הפוסרו חש"ן
 שהוא נקי. דלרבינו צ"ל אין לו לומר
 מלכות זוש"ם אפי' חש"ן. כיון שח"ן פוסרו.
 למה יבדק על חסו. וכמו"ס ר"ג. סך מוציא
 הבק"י. אכן הכי' ר' משה גאון [מונה כר"ן
 גאות וכסור סי' הקצ"א] כתב דליהד דתנ"י
 ר"ה בלחיבא אי גמיר עלינו לשבח ליתא.
 ואילל ליתא חלוך. ומשעם שס כסור דר' משה פליג. וס"ל ליתא עלינו לשבח אפי' במקום שיש
 ח"ן. אס הוא בקי בו. וכ"ל ללא הוי הפסק. ולא חכשי ליי לפסוך על ח"ן כיון שידע שיש
 ומחילא ס"ל לר' משה דלא הוא בקי בכל הע' עדיף שיאמר הכל כפלאו כמו שאנו נוהגין.
 וכזה יתייב כל מה שנתחכמו בזה המפרשים. וכיחוד דברי הב"ח שם שכתב לשיטת רבינו
 דס"ל ללא נתקן עלינו אלא כמתפללים כל הע' ברכות ע"ה. דלא ראה דברי רבינו ח"ש אות
 קט"ו. ולדברינו לא נלמדך לדחוק כמו"ס הב"י דעלינו ר"ל רק הנוסח של עלינו. ולא הפסוקים
 הבאים אחריו. אלא דר"ל עלינו וכל סדר מלכות עד חלוך. והמשיין ימצא הדברים כדורים
 בע"ה. אלא לפת"ם נלמדך לומר לשיטת הגאונים דס"ל דברכות ומקישות מעכבות כפסק.
 וכמו"ס. שאם יודע אמת ולא האחרת ח"ה האמת לא יבדק. לפי' הגני שכתב הר"ן דלפי'
 סדרן מעכב שאם הקדים זכרונות למלכות לא יצא. ה"י להם להגאונים להשיטתנו גמי. שר"ן
 לל"וי עלינו כלומר מלכות שידע. ובלבד שיהי' ברור לו שיסגן שלוחו זכור להשיטתנו גמי. שר"ן
 גם זכרונות וספורות. דל"ז ה"ל שלא כסדרן. ול"י להגאונים הב"י והב"ח לא פירשו כן :
 סר"ן. ואין נ"ס כסדרן כלל. כנ"ע"ד. ול"י להגאונים הב"י והב"ח לא פירשו כן :
ית. והשיאנו עיין חש"ל אות קטו ה'. עיין בטובחי הפסלה להרמב"ם לל"ג ל"י. ועיין
 הגמ"י ס. וכן עמ"ל דבר ללא כר"ע גאון :

אודילה

סדר רב עמרם השלם

מנב

פניו אשאלה סמנו מענה לשון. אשר פקלה עם אשר עזי. אביע רננות
בעד הפעליו. לאדם מעדכי לב וסח' מענה לשון. ה' שפתי תפתח ופי
יניד החלתך. יהיו לרצון אמרי פי וחניון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. [ברוך
אתה ה' למדני. חקיק:]

על כן נקוה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עיך. להעביר נלולים
סן הארץ והאלילים ברות יכרתן. לתקן עולם במלכות שדי וכל בני
בשר יקראו בשמך. להפנות אליך כל רשעי ארץ. יכירו וידעו כל יושבי תבל
כי לך תברע כל ברוך תשבע כל לשון. לפניך ה' אלהינו יכריעו ויפולו.
ולכבוד שמך יקר יתנו. ויקבלו כלם את עול מלכותך. ותסליך עליהם מדרך
לעולם ועד. כי המלכות שלך היא. כ. ולעולמי עד תכלוך בכבוד ככתוב
בתורתך

מנן האלק

קיד. ימ. אוחילה לאל כו' עד באי למדני חקיק. וכן הוא בנוסחי התפלות
להרמב"ם, וכתב העור ס' תקצ"א. נראה מתוכו [ר"ל מתוך
הנוסח שהרי אומר אשר בקהל עס.] שאין ליחיד לאומרו שהוא רשות לשון עכ"ל. וכתב הכ"ח
וכן הוא מנהג אשכנז שא"ל לא אוחילה ולא הרת עולם ביחיד. אבל כסדר הרמב"ם הם מתייחס
והוא מנהג ספרד. עכ"ל. ומתוך דברי המצחיק סדר שלפנינו נשמע דהך נספרד לא מהו
לאומרו אלא ככבוד ונש"ן, ולכן העתיקו כאן בתפלת הש"ן:

כ. ולעולמי עד תמלוך בכבוד. כתב במחזור וי"ט: הגם נהנו לומר עד תמלוך
בכבוד, והח"כ תקיפתא של פיוסין, אבל רבינו יצחק הלוי תיקן לסייס
הפסוקים קודם שיתחיל התקיעתא, כי בתקיעתא אינן מתייבן התקראות כסדר של מורה
ונביאים וכתובים, וכו'. ואלו ואלו מודים שר"ך לש"ן להתחיל סדר תפלה שחקנו אב"י כה"ג
קודם שיתחיל הפיוס שחקנו אחרונים להוסיף בשכחו של מקום, כו'. סדר מלכיות במלכיות,
זכרונות בזכרונות, שופרות באשפות, כו'. והאיך יפתח ש"ן בפיוס מלכיות ועדיין לא פתח
בתפלת מלכיות שחקנו אב"י כה"ג, כו'. אלא ש"ן ישאל צ"ל וישתח בשכחו ש"מ, והפיוס נזהר
להתייבם שכחו, והתייבם משין התייבם הכרבה, כמו ירושם וימלוך [התייבם אפיסיה מלכי
לר' אליעזר הקליר]. או"א מלוך על כל העולם. למשפט יזכור, [התייבם זכר כל משע להגיל]
או"א זכרו. קול קורא כשופר. [התייבם אשא דפי] תקע כשופר. כו' ומה חטאו אלו תקיעות
ומה נשתח משאר פיוסין. כו' ומנהג ראשונים עיקר, וכך הי' נוהג ר' יצחק בר' יהודה,
ואחריו ר' יצחק לוי, ורבינו ר' אלעזר, עכ"ל. ומה שגראה מדבריו ססדר ברכות הללו נתקנו
מאנשי כנסת הגדולה, לכאורה לא נשמע כן בש"ס. דאמרינן ר"ה כ"ז כחאן מצלין האידנא
זה היום תחלת משעך וכרון ליום ראשון כחאן כר' אליעזר, ומשמע דנתקנו אהרי זמן התנאים,
ובירו' פ"א דר"ה הלכה הי' מביא נוסח זה היום, ועל המדינות בו יאמר, וקרי ליי תקיעתא
דכי רב ומשמע דרב תיקנו. וכן במד"ר ומתחמתא משמע שנתפסדה בכית מדכשו. והויפרי
עלמו הקשה הולך חקנו רבנן דלא הלבכתא דר"א שמותי הוא שגדוהו או שהוא מתלמידי כ"ס,
ומי' דאמרו קודם שגדוהו, או קודם שלמד אלא תלמידי כ"ס ע"ס. ולכן נראה לתרץ דנוסחי התפלות
שכין הפתיחות והחתימות נתקנו בכית מדרשו של רב, אבל עיקר הברכות שתייבם והתייבם
והפסוקים ודאי דנכדו מאנשי כה"ג, וכדמשמע בש"ס [ברכות כ"ט] הני י"ח כנגד מי, שבע
דשבתא, משע דר"ה כנגד מי, ומשמע דכלהו כדדי נתקנו מאנשי כה"ג, וכן סדור הפסוקים
שערה או שלשה, כבר הי' להו"ל. בזה מסורה קדומה, ואיפלוני בה תנאי כמס' ר"ה. ואחרונים
במדכשו של רב באו והוסיפו על הנוסח, וזהו דלא נזכר בנמרה בתקיעתא ד"ר אלא זה
היום" ועל המדינות" אמננו של נובה, ולא אחת וזכר וכדומה, וגם עמננו של רבינו
היו שר"ך להתחיל סדר תפלה שחקנו אב"י כה"ג כגדולה קודם שיתחיל הפיוס שחקנו
אחרונים, לא הייתה אלא מה שמקדימים הפיוס קודם הפסוקים אחרי תמלוך בכבוד, והנהיג
שיאמר

סדר רב עמרם השלם

כתורתך ה' ימלוך לעולם ועד. ונאמר לא הכיף און כיעקב ולא ראה עמל
 כישראל ה' אלהיו עכו ותרועת סלך בו. ונאמר, ויהי בישוחן סלך כהתאסף
 ראשי עם יהו שכטי ישראל. ובדברי קדשך כתוב לאמר, ה' סלך נאות
 לבש לבש ה' עז התאור, אף תכון תכל כל תמוס, ונאמר, שאו שערים
 ראשיכם והנשאו פתהי עולם ויבא סלך הכבוד, מי הוא זה סלך הכבוד ה'
 עוזו ונביר ה' נבור מלהמה, שאו שערים ראשיכם ושאו פתהי עולם ויבא
 סלך הכבוד, מי הוא זה סלך הכבוד ה' צנאות הוא סלך הכבוד סלה. ועל
 ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר, כה אמר ה' סלך ישראל תואלו וגו'. ונאמר
 ועלו מושיעים בהר ציון לשפיט את הר ישו והיתה להי הסלובה. והי' ה'
 לסלך על כל הארץ כיום ההוא יהי ה' אחד ושמו אחד. ובתורתך כתוב
 לאמר, שמע ישראל וגו'. אלהינו ואי סלוך על כל העולם כלו ככבודך
 בו. והשיאנו בו. ותוקע תשרת. היום הרת עולם, היום יעמד כמשפט
 כל יצורי עולם. אם ככנים ואם כעבדים [אם ככנים] רהמנו כרחם אב על
 כנים. ואם כעבדים ענינו לך תליות עד שתחננו ותציא לאור משפטנו
 קדוש : (ג)

אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם. לפניך נגלו כל תעלומות.
 והסון נסתרות שמכראשית. כי אין שכחה לפני כסא כבודך ואין
 נסתר מנגד עיניך. אתה זוכר את כל האפעל, וגם כל היצור לא נבחר ססך.
 הכל נלוי (ג) לפניך ה' אלהינו, צופה ומכים עד סוף כל הדורות, כי תביא
 חק וזכרון להפקד כל רוח ונפש, להזכר מעשים רכים והסון נסתרות לאין
 תבלית. מראשית כזאת הודיעה ומלפנים אותה נלית. זה היום תחלת
 מעשיך וזרון ליום ראשון. כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. ועל
 המדינות בו יאמר. איזה לחרב ואיזה לשלום, איזה לרעב ואיזה לשובע.
 ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות. מי לא נפקד כחיום הזה. וזכר כל
 היצור לפניך כא מעשה איש ופקדתו, ועלילות מצעדיו נכר. מחשבות אדם
 ותחבולותיו

סגן האלף

שילמד הפיוסים קודם התימת הכרכות, אחרי
 הפסוקים תמוס לפסוקים סדרן לקמחי ניהו :
והנה כפיומי הקליר לא נזכרו הפוקים כלל
 ואמננו אומרים אותם לפני פסוקי
 חכשי כה"ג. או אחריהם כפי מה שהנהיג רבינו
 הלוי. אבל בתקיעתה ופיוסי דיוסי בן יוסי
 [הנמלא בסדר רס"ג ומיהסו אליו וכן מוכא בעיטור.
 ודלא בדברי הרי"ן] גאות שמיחם אותם חרוז המתחיל באות סמך ולהלן. פסוק אחד מתורה ואחד
 מכתובים ואחד מנביאים, וכפסל בן עד ג"פ. והפיוט הזה מוכא בהלכות הרי"ן ג' גמות והביא
 סס דרב האי גאון כתב וז"ל, מהיני רובא למימר על סדר זה הי' ימלוך, לא הכיט און,
 ויהי ביאורו. ויוסי בן יעזר דהקון אהלה תחלה בסמך ויהי ביאורו, וכדל"י הי' ימלוך,
 ובתריה כשי"ן לא הכיט און, ולא שמענו שערער אלס בדבר" עכ"ל. ור"ל דרב האי גאון ס"ל
 לומר השלפה פסוקים הי' ימלוך ולא הכיט ויהי ביאורו כיהד זה אחר זה, ויוסי ס"ג עליה
 בחרתי

שנוי נוסחאות והנהות

לקמן סי' קצ"ו. (כ) "יערב לפניך קול תחנונו
 אל רם ונשא. מכן סבים וסאין ומקשיב קול
 הרועתנו תקבל ברצון זכר כלכיותנו כי איתא
 בסדר הנדפס אבל בגוף כתי"ב י"ם לחא. (ג) וסו"פ
 ג.

והתבולותיו (ד) יצדי מעללי איש. אשרי איש שלא ישחקך, וכן אדם יתאמן
 בך, כי דורשיך לעולם לא יבשלו, ולא תכלים לנצח כל החוסים [בך]. כי
 זכר כל המעשים לפניך בא, ואתה דורש מעשה כלם. וגם את נח באהבה
 זרת ותפקדו בדבר ישועה ורהמים, בתביאך את מי הסכול לשחת כל בשר
 מפני רוע מעלליהם. על בן זרוננו בא לפניך ה' אלהינו להרבות זרעו כעפרות
 תבל, וצאצאיו כחול הים. ככתוב בתורתך, ויזכור אלהים את נח ונו'. ונאמר,
 וישמע אלהים את נאקתם ונו'. ונאמר, וגם אני שמעתי את נאקת בני
 ישראל אשר מצדים בעבדים אותם ואזכור את בריתי. ובדברי קדשך כתוב
 לאמר, זכר עשה לנפלאותיו ונו'. ונאמר, שרף נתן ליראיו ונו'. ונאמר, ויזכור
 להם את בריתי וינחם ונו'. ועי' עבדיך הנביאים כתוב לאמר הלך וקראת
 ונו'. ונאמר, וזכרתי אני את בריתי אותך ונו'. ונאמר, הבן יקיד לי ונו'.
 (ה) אר"א זכרנו בזרענו טוב כלפניך, ופקדנו כפקודת רחמים כשמי שמי
 קדם. וזכר לנו ה' אלהינו את הכרית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת
 לאברהם אבינו בהר המוריה, ותראה לפניך עקרה שעקד את בנו על נבי
 הסובה, ובבשר רחמיו לעשות רצונך ברבב שלם. בן יבבשו רחמך את בעסך
 וינלו רחמך על מדותיך. ובמזיבך הגדול ישוב הרון אפך מעמך מעירך
 ומנהלתך, לקיים לנו ה' אלהינו את הדבר שהנשחתנו כתורתך עי' משה
 עבדך, באמור וזכרתי להם ברית ראשונים ונו'. כי זכר כל המעשים אתה הוא
 מעולם, ואין שבחה לפני כסא כבודך, ועקדת יצחק לזרעו תזכור, כא"י
 זכר הברית, ותקע ק'שק'. היום הרת עולם ונו'. ארשת שפתינו יערב
 לפניך אל רם וגשא, סבין סביש סאיון מקשיב קול (ו) ותפלתינו תקבל
 ברצון: (ז)

אתה

סגן האלף

שני נוסהאות והנהות

(ז) וגם. (ה) ככחי ב"ם אחא כאן כל נוסה ופועתנו. (ז) זכר זכרונותינו
 פסוקי תורה, וכלות ע. ק. ת. פסוקי
 כתובים. וכלות פ. ר. ת. פסוקי נביאים.

וכן נהג בפיוס אפחד כמעשי. וכלנוסה לעזרה, וכן הועתק בשמו כסדר רב סעדיה כתי' ומלתי
 כנוסחתו כמחזורי רעלהיים. אבל כמחזורים שלנו השמימו הפסוקים ואזו נוהגין כפי
 דברי האל ושיקתו. וככ"ז אין קפידא וכמו"ש הרי"ג, ולא שמענו שרעור אדם בדבר" וזע"ג
 דכ"מ כפי לאלכורי קראי כסדרן, והפיוס מקדים ויהי ביסורין, דוואת הנכרה לפסוק ה'
 ימלך, לא חיישין בהכי, דכן מלינו נ"כ כנמרא דף ל"ב ע"כ דלמר, אלא מלכות תלת הוא דהוין,
 ה' אלהיו עמו ותרושת מלך בו, ויהי ביסורין, ה' ימלך" וש"מ ללא קפדין בהכי. ובפסוקי
 כתובים אכן כמי לא קפדין בזה, וכן מזכיר הפיוס פסוקי דל"כ כלות ע. פ. וכלות
 ק. ר. קודם פסוקי תורה דכלות ז' ש. ולא קיס כדברי חכמים, אלא עשה כריב"ז דקיי"ל
 כוותי' דכיעבד יואל כפסוק אחד של תורה, ואחד של נביאים ושל כתובים, ואע"ג דלח"כ
 הוסיף לומר פסוקים של תורה כרבנן מ"מ עכ"פ הקדים כתובים ונביאים לשל תורה,
 ולכן לא ערער אדם כדבר כמו"ש הגאון ביון דעכ"פ עשה כרבנן ואמר כסדרן שלש מכל אחד,
 ומנהגנו לומר הפיוס קודם על בן נקובה. ולפי אתה זכר. ואחיה נגליה. ובשגל עטתנו
 של רבינו הלוי, השמימו כמחזורים כל הפסוקים שהכיא הפיוסן יוכי בן יוסי, ומדפיסו
 רעלהיים

סדר רב עמרם השלם

אתה נגלית בענן כבודך אל עם קדשך לדבר עמם. מן השמים השמעתם קולך ונגלית עליהם בערפלי טוהר. גם כל העולם כלו חל מפניך. ובריות בראשית חדרו מסך. בהגלותך מלכנו על הר סיני ללמד לעמך תורה ומצוות, ותשמיעם את הוד קולך, ודברות קדשך מלהבות אש. בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם תופעת, בכתוב בתורתך ויהי ביום השלישי וגו'. ונאמר, ויהי קול השופר וגו'. ונאמר, וכל העם האים את הקולות וגו'. וברברי קדשך כתוב לאמר עלה אלהים בתרועה וגו'. ונאמר בהצנחות וקול שופר וגו'. ונאמר, תקעו בחודש שופר ככסא ליום חגנו. כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. הללויה הללו אל בקדשו וגו'. עד כל הנשמה וגו'. ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר, והיה ביום ההוא יתקע וגו'. ונאמר, כל יושבי תבל ושוכני ארץ וגו'. ונאמר, וה' עליהם יראה ויצא וגו'. (ה) ה' צבאות יגן עליהם [בן יגן עלינו] אר"א תקע בשופר גדול להורתנו. ושא גם לקבץ נדהגם וקרב פוורינו מבין הגוים, ונפוציתנו גם מירכתי ארץ. והביאנו לציון עירך ברינה, ולירושלם עיר מקדשך בשמחת עולם. אנא קים לנו ה' אלהינו את הדבר שהכסתהנו בתורתך ע"י משה עבדך מפי כבודך כאסור. וכיום שמחתכם ובכוועדיכם ובראשי חדשיכם, ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל יבתי שלמיכם, והיו לכם לזכרון לפני אלתיכם. כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך. בא"י שומע קול תרועת עמו ישראל ברהטים. ויתקע קר"ק תקיעה תרועה תקיעה. (ט) היום חרת עולם כו'. [זו תפלת מוסף לשני ימים, ואומר עבודה, והודאה, ושים

בגן האלף

רעלהיים החפלים ל"פוח מקחן ומדטיסוס כל פסוקי הפיוטים, לאומרם קודם פסוקי אכנה"ג מכילים את הרכיס לעשות שלא כהלכה:

ובסדרן של כתובים כתב רבינו הגאון ז"ל לאמר ה' מלך, ושאו שערים.

ובסדר רב"ג הביא פסוק כי לה' המלוכה והשמים ה' מלך גלות לבש, ומתויהו חשבו לשאו שערים לשמי מלכות, ואזו כוהנין לומר כי לה' המלוכה, וה' מלך, ושאו שערים. ושאל הר"ר נתן ע"ז כמובא בשב"ל, והשיב דשאו שערים הראשון והכ"ו כחד חשיבו ע"ש. ובזכרונות כ"ה הגאון בפסוקי תורה, וגם אני במעתי, ומתהננו לומר: וזכרתי את כד חשיבו ע"ש. ובזכרונות כ"ה כתובים משוים לנוספתנו. וכרס"ג מוסף, וזכר עולם כריתו דכר אה אלף דור, וכ"ה השל' הדייקים ח"א חות, שהוא פסוק רביעי בלא לזרד, אבל דעתו אינו כן משום דפסוק זכר עשה לנסלותו עס סרף נתן ליראיו דכתיבי בלא לזרד, וכאפרות לא השיב רבינו ככתובים פסוק הללו אל בקדשו למשבון שופרות כמ"ס רבינו מכולם, לפי שכנגדו קבעו חכמים העשרה פסוקים. והקדים רבינו כתוב ביום ההוא יתקע [ישעי"ו כ"ג] לפסוק כל יושבי תבל יולא בשופרות כפסוק ותקעתם עיקר דשפת ישראל. ועיין בת' הרשב"א ס"י תפ"א שכתב דאינו יולא בשופרות כפסוק ותקעתם בחצוצרות שלא זכר בו לא שופר, ולא תרועה. וכ' דמורו ר"י יונה כהנ"ג לומר וכחדש השביעי. ומורו רמב"ן הנהיג פסוק לא הביע און לאומרו עס המלכות ועס השופרות עי"ג ומתהננו לסיים בפסוק ותקעתם והקעס עיין ככ"י:

שני נוסהאות והנהגות

(ח) ה' צבאות יגן עלינו. ה' צבאות יגן עלינו. כ"ה בכתיב ב"ב הוא לשון מוסעה. דגין גרסה רס"ג. (ט) היום חרת עולם כן איחא גם בסדר החדש. אבל בגוף כתיב בים שהוא כתיב משם לא מצאתי זאת.

סדר רב עומד השלם

הנדר

ושים ש'ים. כא. ולאחר התפלה מריעין בלא תקיעה ובלא נ' שבדים. מריע תרועה גדולה כדי לערכב השמן :

קמ"ז. כב. ויחיד במקום שאין ש"ץ מתפלל שבע ברכות ואומר עלינו לשבת, ולאחר שמיים תפלתו תוקע תשרית תשרי תר"ת, בכה דברים אמורים בשלא היה חבר עיר. אבל היה חבר עיר שומעין על סדר הכרכות, דהגן מי שברך ואח"כ נתמנה לו שופר תוקע ומריע ותוקע שלשה פעמים. ואמרין מעמא שלא היה לו שופר מעיקרא... (ה) כי שמע להו אסדר ברכות שמע להו, רב פפא בר שמואל קם לצלווי איל לשמיעה חיז כי נהירנא לך תקע לי. א"ל רבא לא אמרו אלא כהבר עיר. הניא נמי הכי כשהוא (ג) שומעין על הסדר ועל סדר ברכות, בריא בחבר עיר אבל שלא בהבר עיר כשהוא שומעין, שומעין על הסדר (ג) על סדר ברכות, ויחיד שלא תקע, חבירו תוקע לו, ויחיד שלא ברך אין חבירו מברך לו. (ונכתי' א. חתא, ומצוה בתקעין יותר מהמברכין, כיצד שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין, הולך למקום שתוקעין, ואינו הולך למקום שמברכין, ומשמיע צריך שיכוין להשמיע מדרז אריז [כ"ה לך] שמע מי תקיעות בטי' שעות ביום בתשעה בני אדם יצא, ואפי' בסרתינן, ואפי' כל היום כלו, ובלבד שיחיה התוקע בר חיובא, אבל שמע מאשה וחרש שומע וקמן לא יצא, דתנן [גס כמ] כל שאינו מחויב ברבר אינו מוציא את הרבים י"ח) :

קמ"ח. ותפלת סנחה כתפלת שחרית, ובתפלת... (ה) אומר אתה הברלדתנו בדרך שאוסרים בסוצאי שבתות. כג. ובר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין. (כנתי' א. חתא: גזרה שמה ויצאנו בידו ויעבירונו ד' אמות בדיה [כ"ה כס] והיינו מעמא דשופר, והי"ט דלולב והי"ט דמגלה.) ותפלה של חול של כל עשרת ימי תשובה מריה עד יוהכ"פ אוסרים וזכרנו לחיים, ומי באוך אב הרחמן, והמלך הקדוש, והמלך המשפט, וזכור החסיד, ובתוב לחיים, וכספר חיים

שנוי נוטהאור והנהות

סגן האלף

כא. ולאחר התפלה מריעין תרועה גדולה, שמיים כזה לעיל

קמ"ח. (ה) הוא הויל שופר מעיקרא כן צריך להיות. (ג) כשהוא שומעין שומעין. (ג) ושלא כצ"ל :

סי' קמ"ח אות י"ד: **קמ"ח. כב.** ויחיד במקום שאין ש"ץ בו עת"ל אות י"ז:

קמ"ח. (ה) ובתפלה ערבית בסוצאי הי"ט כצ"ל.

קמ"ח. כג. ובר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין, כי נתמנה דף כ"ט חתא משהרב ביהמ"ק התקין ריב"ז שיכו תוקעין כ"ט שיש בו כ"ד ורי"ח ס"ל ללא התקין אלא ביבנה, ואמרו לו אחד יבנה ואחד כ"ט שיש בו כ"ד, ואר"ה עם כ"ד, כפני כ"ד, וכזמן כ"ד יוסכין, וכעתיקו הרי"ף ז"ל, מהוס דס"ל דנס בזמן הזה כל מקום שיש בו כ"ד קבוע מופלג וגדול כדורו תוקעים שם, ואמרו על רב אלפס ז"ל סמי' תוקעין בבית דינו ברי"ה של כ"ט, וכתב הר"ש שם, והגו תלמידיו אחריו כן, כי משרשים אחד יבנה וא"י כ"ט שיש בו כ"ד של סנהדרין ואפי' סנהדרין קטנה, ואינן ביבנה שבי' שם כנהדרי גדולה, אבל עכ"פ סנהדרין בעינן, וכ"ט משרשי וכו"ל הרי"ה, וכן נראה דעת רבינו ז"ל שכתב לאין תוקעין, ומלכתה משמע דכתיב אין שום מקום בישראל שתוקעין בו :